

Rashrvaćeno međumrežje, II.

Tihomir Živić

Nastavak iz prošloga broja

Izvanjska raščlamba prodornosti izvora na engleskome jeziku na hrvatska mrežna mjesta

U okviru namčanih obavijesti i općesvjetske povezanosti, oslonac stranih, a time i hrvatskih, mrežnih mjesta na izvore na engleskome jeziku pojavak je od znatnoga zanimanja. Ta sklonost nadmašuje puku jezičnu podesnost, zadirući u dublja područja širenja obavijesti, prosvjetnoga utjecaja i obrtoslovne prevlasti. Nadmoć engleskoga kao stvarnoga jezika međumrežja i općesvjetskih priopćila ima dubok smisao, oblikujući način na koji se obavijest čuva i predstavlja na neengleskim osnovama (Babić, 1995.b: 59.).

Novoremeni i suvremen općesvjetski utjecaj zemalja engleske govorne oblasti, navlastito Sjedinjenih Američkih Država i Ujedinjenoga Kraljevstva, iskonski je čimbenik u toj pojavi. Povijesno je, kako je rećeno, naselbeno širenje Britanskoga Carstva postavilo engleski kao jezik moći i uprave na različitim kopnima. U suvremeno doba prevlast Sjedinjenih Američkih Država u obrtoslovlju, rasonodi i poslovanju i dalje ukorjenjuje općesvjetski položaj engleskoga jezika (Babić, 2004.: 213. – 216.). Nekadašnji i trajan utjecaj dovodi do toga da engleski postaje prvim jezikom međunarodnoga sporazumijevanja, državništva i trgovine.

U krugu obrtoslovlja i međumrežja engleski uživa ugled bez premca. Prispijeće svjetske mreže (engleski *World Wide Web*), koju su pretežitom razvile zemlje u kojima se govori engleski, a osobito Sjedinjene Američke Države, posljedovalo je stalnom naklonošću prema engleskome sadržaju. Većina je prvotne naputbine,¹ osnova i mrežnih mjesta bila stvorena na engleskome, postavljajući obrazac engleskoga kao zadanoga jezika (engleski *default language*) namčanih preoblika. Prema tome, znatan udio namčanoga sadržaja, uključujući vijesti, znanstvena istraživanja i prosvjetnu građu, ponajprije je dostupan na engleskome jeziku.

Drugo je važno motrište uloga engleskoga jezika na sveučilištima i u priopćilima. Engleski je, kako je rećeno, često doticajni jezik znanstvenoga ophođenja, s velikom većinom znanstvenih istraživanja, časopisa i sveučilišnoga razgovora koji se ozbiljuju na engleskome. Ta sveučilišna prevlast neizbježno utjeće na sadržaj dostupan na međumrežju, navodeći strana mrežna mjesta da se oslanjaju na izvore na engleskome jeziku glede najnovijih istraživanja i kretanja.

¹ Zamjena za engleski izraz *software* koju nudi László (1994.).

Povrh toga, općesvjetski je priopćilni krajolik pod snažnim utjecajem novinskih kuća i zabavnih priopćila na engleskome jeziku. Obuhvatan doseg Hollywooda, međunarodni optjecaj američkih i britanskih novinskih zastupništava i nadmoć odašiljnih mreža na engleskome jeziku doprinose priopćilnomu okolišnom sustavu u kojemu je sadržaj na engleskome dostupniji i široko rasprostranjen. Strana mrežna mjesta, nastojeći ponuditi tekući i bitan sadržaj, opetovano se obraćaju tim izvorima na engleskome jeziku kao prvim uputnicama.

Gospodarstveni vid također je odlučan. Stvaranje sadržaja na engleskome vjerojatno domašuje do šire općesvjetske javnosti, čineći ga gospodarstveno održivijim s obzirom na poduzeća i mrežne stranice. Taj tržišno vođen pristup dodatno potiče uporabu izvora na engleskome jeziku jer je vjerojatnije da će privući veće, raznovrsnije općinstvo.

K tome, ovladanost engleskim jezikom i naobrazba značajni su u ovom surječju. Budući da se engleski obično poučava kao drugi jezik u mnogim zemljama, postoji veći skup pojedinaca koji mogu pristupiti sadržaju na engleskome jeziku, protumačiti ga i prenamijeniti ga. Ta lakoća pristupa i razumijevanja čini izvore na engleskome jeziku prikladnijima i korisnijima stvarateljima sadržaja koji rade na stranim mrežnim stranicama.

No, ovo pouzdanje u izvore na engleskome jeziku nosi sa sobom i određene izazove. Ono može dovesti do ujednačavanja gledišta, s mogućnošću previda osobitosti i stanovišta koja mogu ponuditi mjesni ili pokrajinski izvori na drugim jezicima. Osim toga, ono može doprinijeti prosvjetnoj neravnoteži, u kojoj engleska polazišta i prikazi postaju nerazmjerno predstavljeni u sveobuhvatnome govoru.

Napokon, učestalo oslanjanje inozemnih mrežnih mjesta na vrela na engleskome jeziku višeznačno je pitanje, usađeno u povijesnim, obrtoslovnim, gospodarstvenim i odgojnim čimbenicima. Premda taj tijek omogućuje određen stupanj općesvjetske spojivosti i pristupa obavijestima, on također podcrtava važnost poticanja jezične i prosvjetne raznolikosti u takozvano značajno doba (engleski *digital age*). Uravnoteženje prevlasti engleskoga jezika te uključenost ostalih jezika ključni su za jamčenje pravednijega i raznolikijeg općesvjetskog obavijesnog krajolika.

Umjetna umnost i prijevodi s engleskoga u hrengleskome izražaju

Budući da je, kako je ranije upozoreno, obradom vrela utvrđeno i da su se sročitelji nekih od raščlanjenih orječaka najvjerojatnije poslužili umjetnom umnošću radi prijevoda izvorno engleskih štiva čije su dijelove umetali u svoje uratke, razložno je zapitati se može li uopće umjetna umnost uvijek proizvesti točniji prijevod s engleskoga na hrvatski jezik negoli ljudski prevoditelj. Uz to mogućnost da umjetna umnost u cijelosti zamijeni ljudskoga prevoditelja zahtijeva višestrano razmatranje, navlastito u pogledu umjetničkoga štiva kao što je ono književno. Štoviše, zakučastost toga predmeta traži dubinsku raspravu i s obzirom na napredak sredstava s

umjetnom umnošću, jedinstven izazov koji postavlja književno štivo i ulogu ljudskoga prevoditelja, a nju ovdje nije moguće dovršiti, pa će samo biti naznačene tri glavne prednosti zbog kojih pojedinci pribjegavaju prevođenju s pomoću oruđa poput Googleove usluge Prevedi i umjetne umnosti, kao i tri njezina glavna ograničenja, kako slijedi:

1. strojno prevođenje s pomoću umjetne umnosti doživjelo je, bez ikakve sumnje, silan napredak, i to pogotovo dolaskom računalnih sustava takozvanoga živčevnog strojnog prevođenja (engleski *neural machine translation*, *NMT*) jer ti sustavi iskorišćuju postupnike dubinskoga učenja (engleski *deep-learning algorithms*) da bi proizveli tečnije i surječno točnije prijevode od ranijih, zasnovanih na pravilima ili brojidbenim uzorcima;
2. napredni sustavi umjetne umnosti sada se mogu nositi sa složenijom skladnjom i znadžbom, odnosno sa zamršenijom rečeničnom uređenošću i izoštrenijim značenjima s iznenađujućim stupnjem ovladanosti, a ta je sposobnost učinak njihove vještine učenja iz golemih skupova podataka dvojezičnih orječja;
3. „umjetnoumni“ prevoditelji mogu sada obraditi veliku količinu orječja brzinom i proširljivošću koja je nedostižna ljudskomu prevoditelju, a takva bi djelotvornost mogla biti osobito pogodna za mrežna priopćila, čijim je sročiteljima nerijetko važniji munjevit prijevod negoli zadržavanje sviju zapetljanih jezično-prosvjetnih tankočutnosti;
4. ipak, sustavi umjetne umnosti poput Googleove usluge Prevedi još uvijek su, dakle, zamjetno prijevodno ograničeni svojom pretežitom zasnovanošću na engleskome jeziku, pa se, unatoč svojoj izbrušenosti, hrvu s uglađenošću jezika poput hrvatskoga, i to posebice kada su posrijedi izrjeke, pozivanja na običajnost i suznačja – a upravo su ona presudna u oknjiženim orječjima, u kojima je ljepota hrvatskoga jezika bitna koliko i prenesena piščeva poruka;
5. strojnim prevoditeljima vjerojatno i dalje nedostaje osjetljivost i shvaćanje dubljega prosvjetnog i povijesnog surječja koje je odigralo izvješćujuću ulogu i za samo to orječje, što je naročito vidljivo u književnim djelima, u kojima je uljudbena pozadina stožerna za priču ili za izricanje zamisli;
6. kada je riječ o umjetničko-stvarateljskim sastavnicama, a bilo je u vrelima i takvih hrengleskih objavaka, i to posebice u razredu zabavnih sadržaja, valja imati na umu da prijevod čitavoga ili samo djelomičnoga književnog štiva s bilo kojega jezika nikad nije samo jezikoslovan zadatak, i upravo tu, čini se, sustavi umjetne umnosti zasada posve podbacuju u prijenosu istančanosti i odmjerenošti jezičnoga sloga, pa ako hoćemo i pjesničkih načina, koji su neodvojivi i od hrvatskoga, i od engleskoga jezika, i od njihovih književnosti.

Jasno je onda da bit dobroga objavka u kojemu je cijelosi ili dijelni prijevod engleskoga književnog štiva često doista leži u tim umjetničkim potankostima, a one su, u najmanju ruku u ovome trenutku, svojim obujmom očito prevelik napudbeni zalogaj za sustav umjetne umnosti.

Zaključak

Uklapanje engleskoga jezika i sudbina hrvatsko-engleskih mješovitih tvorenicu u hrvatskim priopćilima

Jezični krajolik hrvatskih priopćila, pogotovo u znamčanoj oblasti, predočuje zanimljiv slučaj jezičnoga međudjelovanja i prosvjetne razmjene. Sve veći priljev engleskoga jezika i pojavljivanje hrvatsko-engleskih mješovitih tvorenicu – odnosno križanih riječi koje spajaju sastavnice hrvatskoga i engleskog jezika – u hrvatskim priopćilnim orječjima pojavak je koji opravdava pažljivu razglobu. Taj pojavak odražava društvenojezikoslovne tijekove, a na nj utječu različiti čimbenici, uključujući posveopćenje, obrtoslovna unaprjeđenja, prosvjetne zamjene i promjenljivost jezičnih preobrazba.

Posveopćenje predstavlja veliku silu koja djeluje na jezike diljem svijeta. Preuzimanje engleskih izraza od strane hrvatskih priopćila i stvaranje križanih jezičnih oblika može biti ponajprije pripisano prožimajućemu utjecaju posveopćenja. Budući da granice postaju sve propusnijima u protoku obavijesti, prosvijećenosti i trgovine, engleski, kao nadmoćan općesvjetski doticajni jezik, prirodno prožimlje i hrvatsku jezičnu sredinu. Taj prodor dodatno naglašuje sveprisutnost američkih i britanskih prosvjetnih proizvoda, uključujući slikopise, glazbu, dalekovidničke sadržaje i književnost, koji bitno oblikuju jezične odabire, prvenstva i sklonosti.

Napredak u razvoju sredstava i uređaja, posebice u području međumrežja i društvenih priopćilnih osnova (primjerice Facebooka, YouTubea, Instagrama, LinkedIna, Xa i Pinteresta), ima odlučujući utjecaj u ovome jezičnom razvoju. Znamčano doba najavilo je, kako je već utvrđeno, novo razdoblje priopćavanja u kojem engleski jezik prevladava kao najvažniji jezik međumrežja. Dakle, hrvatska priopćila, u svojem nastojanju da ostanu bitna i dostupna u uznamčenome² svijetu, sve više unose engleske nazive, naročito glede predmeta povezanih s obrtoslovljem, znanošću, poslovanjem i sveopćom, unarodonom prosvijećenošću. Taj pojavak nije samo odraz jezičnoga posuđivanja nego i prilagodba jezičnim očekivanjima znamčano naobražene javnosti.

Nastanak hrvatsko-engleskih mješovitih tvorenicu prirodan je, dvorazdobački ishod jezičnih dodira i razmjena između engleskoga kao jezika davatelja i hrvatskoga kao jezika primatelja nakon Drugoga svjetskog rata, kada su preuzimane engleske posuđenice, i od devedesetih godina prošloga stoljeća na ovamo, od kada su zastupljene i engleske neprilagođenice, pa i hrvatske „nazovipoengleženice“ (engleski *pseudo-Anglicisms*), osobito u krugovima mladeži (Nikolić-Hoyt, 2005.: 181., 203.). Jezici su, dakle, kako je ustanovljeno i ovim radom, pokretljive pojedinačnosti koje se vremenom mijenjaju, posuđujući i međusobno prilagođujući sastavnice, osobito u surječjima bliskoga međudjelovanja. Stapanje engleskoga i hrvatskoga jezika zrcali domišljat jezični odgovor na nove zamisli, načine obradbe i pojave za koje možda ne

² Tvorbenim pravopisom László (1994.) za engleski pojam *digitalization* donosi odglagolsku imenicu *uznamčitba*.

postoje hrvatski nazivi ili možda tako učinkovito ne odjekuju u javnosti, pogotovo ne u priopćilima (Barbarić, 2011.: 99.).

Obrazovni sustav i ovladanost jezikom također doprinose ovom nagnuću. S obzirom na to da je engleski jedna od središnjih sastavnica obrazovanja u Hrvatskoj, postoji široko poznavanje toga jezika, napose – kako je izložila i Anja Nikolić-Hoyt (2005.: 180.) – u mlađega naraštaja upućenika i vičnika (Ladan, 2000.: 1053., 1057.). To poznavanje olakšava stapanje engleskih pojmova sa svakodnevnim jezikom te, proširenjem, s priopćilnim govorom. Uporaba engleskih i mješovitih naziva može se promatrati kao vještina privlačenja mlađe, posveopćenije javnosti, čime se stvara osjećaj suvremenosti i umjesnosti.

Uostalom, uporaba engleskih i hrvatsko-engleskih mješanaca u hrvatskim priopćilima može se shvatiti kao očitovanje pregovora o jezičnome sebstvu. U svijetu kojim sve više vlada engleski, vješta uporaba jezika u priopćilima odražava napor da se općesvjetski utjecaj uravnoteži s mjesnim sebstvom. Iako se engleski pojmovi usvajaju radi označivanja suvremenosti, međunarodne spojivosti i naprednosti, njihovo miješanje s hrvatskim jezikom odražava želju za očuvanjem posebne narodnosne jezične prepoznatljivosti.

Ipak, sve veća uporaba engleskoga jezika i hrvatsko-engleskih mješovitih tvorenica u hrvatskim priopćilima nije bez svojih kuditelja. Često se izražava zabrinutost glede mogućega narušavanja hrvatskoga jezika i zasjenjivanja njegova bogatoga jezičnog naslijeđa. Jezični čistunci i prosvjetni rodoljubi to smatraju prijetnjom jezičnoj nepovrjedivosti i zagovaraju očuvanje hrvatskoga jezika u njegovu čistome obliku.

A kada se u zaglavku, u snažnome priopćilnom obgrljaju hrengleskoga, govori i o budućnosti takvih izričaja u hrvatskome jeziku te o primjetnome prijevodnom posegnuću nekih hrengleskih sročitelja i za umjetnom umnošću u proučenim vrelima, treba naglasiti da je svaki izvoran, njegovan hrvatski izričaj uvijek bolji od nemuštoga hrengleskog i da su hrvatski ljudski prevoditelji i dalje izvrsni u razjašnjavanju i prenošenju svih umjetničkih i osjećajnih tančina hrvatskoga štiva jer dokućuju njegovu cijelo uljudbeno surječje i sročiteljevu nakanu, a poznavanje jezikoslovnih pravila i književnih običaja dopušta im da donesu obaviještene odluke koje sežu daleko izvan doslovnoga značenja riječi. Naime, više je nego razvidno da stvaranje hrengleskih poluprevedeničkih mješanaca nikako nije i ne može biti nepristran čin, već, dakako, priziva svijest o potrebi čuvanja materinskoga izričaja i podliježe širokomu shvaćanju i valjanoj prosudbi o tome treba li uopće skovati „p-ingleženicu“ (Drljača Margić, 2010.), i to ne samo ako je riječ o kakvu književnome ili povijesnome orječju nego općenito. Na tako nemirnome moru stalne sročiteljske bitke za čitanost, gledanost ili slušanost dotičnoga suvremenog priopćila ljudski će prevoditelj, oboružan iskustvenom vještinom uživljavanja, jamačno znati bolje brodit i izbjeći moguće nasukavanje na one hridi o koje trenutačna umjetna umnost svojim prijevodima tako nemilice udara.

No, kao što je uvelike pojednostavljeno zanesenjački tvrditi da će umjetna umnost vrlo skoro potpuno zamijeniti ljudskoga prevoditelja jer je odnedavno toliko uznapredovala, tako je neuputno unaprijed odbaciti mogućnost prijevodne suradnje, navlastito u području književnoga štiva; usuprot tomu, stroj može započeti s prijevodom, a ljudski ga um može uravnoteženo i učinkovito domisliti, unoseći u nj nadasve slojevito shvaćanje, koje trenutačno može priskrbiti samo čovjek. Prema tome, i sročitelji hrengleskih umotvorina trebali bi ubuduće, poučeni hrvatskom jezičnom baštinom, svakako češće uzeti u obzir činjenicu da, usprkos mnogobrojnim nepovoljnim povijesnim silnicama, hrvatskomu jeziku nikada nije bilo svojstveno povoditi se za nametnutim inojezičnim utjecajima i preuzimati gotove većinske obrasce, koji su nekoć više dolazili s Istoka, a danas dolaze uglavnom sa Zapada, nego je svoju samobitnost i opstojnost neprijekidno branio. Svijet se svakim danom sve više razvija i umrežuje, jezici ga nastoje u stopu pratiti, a njihov se rječnik – kako opći, tako i strukovni – uporno izgrađuje, pače i u uvjetima sveopćega poameričenja i navale engleskoga. I zato je dobra navada redovito zaviriti u riznicu vlastita hrvatskoga jezičnog blaga, latiti se rječnika i skovati, prema pravilima, domaći izraz ondje gdje nedostaje, a prijevodno načiniti ne samo točnu pretvorbu riječi iz engleskoga jezika u hrvatski, već razmisliti bi li se takav novogovor radije mogao primjereno zamijeniti suvislijim poštivanjem osjećajnosti, prosvijećenosti i sloga hrvatskoga jezika.

Zaključiti je da je uklapanje engleskoga jezika i hrvatsko-engleskih mješovitih tvorenica u hrvatskim priopćilima mnogostran pojavak potaknut posveopćenjem, obrtoslovnim napretcima, poznavanjem jezika i prosvjetnom pokretljivošću (Filipović, 1990.: 24., 28., 78.). Iako odražava prirodan jezični razvoj kao odgovor na suvremene općesvjetske tijekove, on također postavlja važna pitanja o očuvanju jezika i prosvjetnome sebstvu. Uravnoteženje koristi jezičnoga posuđivanja s potrebom zaštite hrvatskoga jezika proćućen je i tekući izazov koji zahtijeva promišljeno razmatranje i vješto domišljanje jezičnih zajednica, osmišljavatelja i priopćilnih primjenitelja.

Literatura

- All Eyes on Screens, Agencija za elektroničke medije (AEM), 2023., Gledanost televizijskog programa: studeni 2023. Dostupno na: <https://www.aem.hr/en/istrazivanje-gledanosti-televizije/>, pristupljeno 1. prosinca 2023.
- Vladimir Anić, 1973., Televizijska riječ šou, Jezik, god. 21., br. 5., str. 157. – 158.
- Stjepan Babić, 1973., O riječi šou, Jezik, god. 21., br. 5., str. 158. – 160.
- Stjepan Babić, 1990., Hrvatska jezikoslovna čitanka, Globus, Zagreb
- Stjepan Babić, 1991., Tisućljetni jezik naš hrvatski, Spiridon Brusina, Zagreb
- Stjepan Babić, 1995.a, Lászlóva jezikoslovna gozba, Hrvatski jučer i danas, Školske novine, Zagreb, str. 260. – 263.

- Stjepan Babić, 1995.b, Protiv nepotrebnih i neprihvatljivih anglizama, Hrvatski jučer i danas, Školske novine, Zagreb, str. 57. – 84.
- Stjepan Babić, 2000., Vedre priče, Ekološki glasnik, Zagreb
- Stjepan Babić, 2003., Prijedlog za ukidanje hrvatskoga jezika, MH, Slavonski Brod
- Stjepan Babić, 2004., Hrvatski u klinču s engleskim, u Hrvanja hrvatskoga: hrvatski u koštacu sa srpskim i u klinču s engleskim, ŠK, 2004., str. 211. – 255.
- Lada Badurina, Marina Kovačević, 2000., Publicistički stil – problematizacija pojma, Riječki filološki dani 3: zbornik radova, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 19. – 27.
- Tina Barbarić, 2011., Odnos hrvatskih medija prema engleskome jeziku: snobovi ili trendsetteri?, MediAnali, god. 5., br. 10., str. 93. – 105. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/115708>, pristupljeno 6. siječnja 2024.
- Irena Brdar, 2010., Engleske riječi u jeziku hrvatskih medija, Lahor, god. 2., br. 10., str. 217. – 232. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/102459>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Johanna Cailey, 2023., How Many Countries Actually Speak English? We Count 96! Dostupno na <https://www.fluentu.com/blog/english/how-many-countries-speak-english/>, pristupljeno 26. prosinca 2023.
- Yuan-shan Chen, Wei Ren, Chih-Ying Lin, 2020., English as a Lingua Franca: From Theory to Practice, Language Teaching, god. 53., br. 1., str. 63. – 80. Dostupno na <https://doi.org/10.1017/S0261444819000302>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Sandy Dietrich, Erik Hernandez, 2022., What Languages Do We Speak in the United States? Dostupno na: <https://www.census.gov/library/stories/2022/12/languages-we-speak-in-united-states.html>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Branka Drljača Margić, 2010., Engleski u hrvatskome: stavovi i uporaba, doktorska disertacija, mentor Damir Kalogjera, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Elizabeth Elbourne, 2016., Violence, Moral Imperialism and Colonial Borderlands, 1770s–1820s: Some Contradictions of Humanitarianism, Journal of Colonialism and Colonial History, god. 17., br. 1. Dostupno na: <https://doi.org/10.1353/cch.2016.0003>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Ivan Filipović, Gjuro Deželić, Ljudevit Modec, Gjuro Šimončić, 1875., Novi rječnik hrvatskoga i njemačkoga jezika: II. hrvatsko-njemački dio, knj. 1. (A – O), knj. 2. (P – Z), Lavoslav Hartman, Zagreb
- Rudolf Filipović, 1990., Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jezik porijeklo – razvoj – značenje, JAZU, ŠK, Zagreb
- Sanda Ham, 2019., Proglašene najbolje nove hrvatske riječi za 2018., Jezik, god. 66., br. 4. – 5., str. 174. – 175. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/345251>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Sanda Ham, Jadranka Mlikota, Borko Baraban, Alen Orlić, 2014., Hrvatski jezični savjeti, ŠK, Zagreb
- HINA, 2023., Objavljeni podaci o prodaji novina u Hrvatskoj: najprodavaniji dnevnik je „24 sata.“ Dostupno na: <https://zadarskilist.novilist.hr/novosti/objavljeni-podaci-o-prodaji-novina-u-hrvatskoj-najprodavaniji-dnevnik-je-24-sata/>, pristupljeno 1. prosinca 2023.
- Hrvatski jezični portal, 2023., Umjetničko-zabavna priredba. Dostupno na: https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=d1diWRc%3D&keyword=%C5%A1ou+%28I%29, pristupljeno 24. prosinca 2023.

- Hrvatski sabor, 2023., Zakon o izmjenama Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/392/Zakon-o-Hrvatskoj-radioteleviziji>, pristupljeno 1. prosinca 2023.
- Tomislav Ladan, 1970., Ta kritika, MH, Zagreb
- Tomislav Ladan, 2000., Riječi: značenje, uporaba, podrijetlo, ABC naklada, Zagreb
- Tomislav Ladan, 2006., Etymologicon: tumač raznovrsnih pojmova, Masmedia, Zagreb
- Bulcsú László, 1993., Pabirci redničkoga i obavještničkoga pojmovlja oko razumnih sustava: Obrada jezika i prikaz znanja, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, str. 11. – 73.
- Bulcsú László, 1994., Englezko-hrvatski i hrvatsko-englezki rječnik obavještničkoga nazivlja. Dostupno na grgur.irb.hr/Library/Laszlo.Bulcsu/Englezko-Hrvatski_i_Hrvatsko-Englezki_rjecxnik_obavjestnicxnoga_nazivlja.html#Englezko-hrvatski%20rje%C4%8Dnik%20obavjestn%C3%AE%C4%8Dk%C3%B4ga%20nazivlja, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Vladimir Lay, 2003., Proizvodnja budućnosti Hrvatske: integralna održivost kao koncept i kriterij, Društvena istraživanja, god. 12., br. 3. – 4., str. 311. – 334. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/30489>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 2023., Internet. Tehnički leksikon – 2007. (mrežno izdanje). Dostupno na <https://tl.lzmk.hr/clanak/Internet>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Lexical Computing, 2023., Sketch Engine. Dostupno na <https://www.sketchengine.eu/>, pristupljeno 1. prosinca 2023.
- Jozo Marević, 2000., Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik, knj. 1. (A – L), Marka, Nova Gorica
- Bojan Marotti, 2020., Bulcsú László (1922. – 2016.): život, djelo, misao, Bojan Marotti (ur.), Lučar svjetlosti: zbornik radova posvećen 95. rođendanu prof. dr. sc. Bulcsúa Lászlóa, Hrvatska sveučilišna naklada, Hrvatsko filološko društvo, MH, Zagreb, str. 43. – 58. Dostupno na <https://www.matica.hr/media/knjige/lucar-cjelosti-1326/pdf/bojan-marotti-bulcsu-laszlo-19222016-zivot-djelo-misao.pdf>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- James Martínez, 2020., Stripped of My Mother Tongue, Nilsa J. Thorsos, James Martínez i María L. Gabriel (ur.), Losing the Mother Tongue in the USA: Implications of Adult Latinxs in the 21st Century, Nova Science Publishers, New York, str. 223. – 244.
- Milica Mihaljević, 2002., Funkcionalni stilovi hrvatskoga (standardnog) jezika, Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, knj. 28., Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, str. 325. – 343. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/102727>, pristupljeno 6. siječnja 2024.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2023., Nacrt Prijedloga zakona o hrvatskom jeziku. Dostupno na esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=24809, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Vesna Muhvić-Dimanovski, 2005., Neologizmi: problemi teorije i primjene, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
- Anja Nikolić-Hoyt, 2005., Hrvatski u dodiru s engleskim jezikom, Lelija Sočanac, Orsolya Žagar-Szentesi, Dragica Dragičević, Ljuba Dabo-Denegri, Antica Menac i Anja Nikolić-Hoyt (ur.), Hrvatski jezik u dodiru s europskim jezicima: prilagodba posuđenica, Nakladni zavod Globus, Zagreb, str. 179. – 205.

- Nives Opačić, 2009., Globalizacija i mali jezici, Barbara Kryžan-Stanojević (ur.), Lice i naličje jezične globalizacije, Srednja Europa, Zagreb, str. 43. – 51.
- Nives Opačić, 2012., Hrvatski ni u zagradama: globalizacijska jezična teturanja, HSN, Zagreb
- OpenAI, 2023., Odzivnik “Write an answer to the question of does Google Translate also use the texts published by the Croatian online newspapers and Web portals to crowdsource its Croatian-language database.” ChatGPT, inačica 4. Dostupno na <https://chat.openai.com/>, pristupljeno 30. prosinca 2023.
- Rosemarie Ostler, 2023., The United States of English: The American Language from Colonial Times to the Twenty-First Century, Oxford University Press, New York
- Oxford English Dictionary, 2023.a, Diagram. Dostupno na https://www.oed.com/dictionary/diagram_n?tab=meaning_and_use#6917294, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Oxford English Dictionary, 2023.b, Graph. Dostupno na https://www.oed.com/dictionary/graph_n1?tab=etymology&show-all-quotations=true#2692752, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Dragutin Parčić, ²1887., Vocabolario italiano-slavo (croato) - Rječnik talijansko-slovenski (hrvatski), Hubert Luster, Senj
- Dragutin Parčić, ³1901., Rječnik hrvatsko-talijanski, Narodni list, Zadar
- Jakob Patekar, 2019., Prihvatljivost prevedenica kao zamjena za anglizme, *Fluminensia*, god. 31., br. 2., str. 143. – 179. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/335585>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Ivo Pranjković, 1996., Funkcionalni stilovi i sintaksa, *Suvremena lingvistika*, god. 41. – 42., br. 1. – 2., str. 519. – 527. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/24426>, pristupljeno 6. siječnja 2024.
- Stefan Rittgasser, Jutta Rittgasser, 1996., Njemačko-hrvatski računalni rječnik, ŠK, Zagreb
- Marko Samardžija, 1993., Hrvatski jezik u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, HSN, Zagreb
- Josip Silić, 1997., Novinarski stil hrvatskoga standardnog jezika, *Kolo*, god. 6., br. 3., str. 495. – 513.
- Karolj Skala, 2019., Mali hrvatski rječnik elektronike i računarstva. 1994. Dostupno na grgur.irb.hr/Library/Karolj.Skala/Mali_hrvatski_rjecxnik_elektronike_i_racunarstva.html, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Anita Skelin Horvat, Vesna Muhvić-Dimanovski, 2012., My Mother Tongue ... Croatian, Istrian, Local, ... Depends Where I Am-The Perception of Mother Tongue in Multilingual Settings, *Jezikoslovlje*, god. 13., br. 2., str. 493. – 511. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/135154>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Dubravka Smajić, 2023., Super, *Jezik*, god. 70., br. 2. – 3., str. 117. – 119. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/449151>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Dubravka Smajić, Irena Vodopija, 2008., Curriculum, kurikulum, kurikulum – uputnik, *Jezik*, god. 55., br. 5., str. 181. – 189. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/94611>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- Lelija Sočanac, Ljuba Dabo-Denegri, Dragica Dragičević, Antica Menac, Anja Nikolić-Hoyt, Orsolya Žagar-Szentesi 2003., Adaptacija modela šest europskih jezika u hrvatskom na semantičkoj razini, *Filologija*, god. 41., str. 119. – 184. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/164711>, pristupljeno 24. prosinca 2023.

- Ivan Branko Šamija, 2007., Prinosi rječnjaku i pravopisu hrvatskomu, Društvo Lovrećana, Zagreb
- Mate Šimundić, 1994., Rječnik suvišnih tuđica u hrvatskomu jeziku, Barka, Zagreb
- Bogoslav Šulek, 1874. – 1875., Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja, knj. 1 (A – N), knj. 2. (O – Ž), Ljudevit Gaj, Zagreb
- Fernand de Varennes, Education, Language and the Human Rights of Minorities: Report of the Special Rapporteur on Minority Issues. 9. siječnja 2020. Dostupno na <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G20/003/58/PDF/G2000358.pdf?OpenElement>, pristupljeno 24. prosinca 2023.
- VRH – Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika, 2015., ŠK, Zagreb

Sažetak

Tihomir Živić, Fakultet agrobiotehničkih znanosti, Osijek, tihomir.zivic@fazos.hr
UDK 81'373.45:811.163.42, izvorni znanstveni rad
DOI <https://doi.org/10.22210/jezik.2024.71.07>
primljen 9. siječnja 2024., prihvaćen za tisak 21. siječnja 2024

The De-Croatianized Internet

The paper inventories and describes redundant borrowings from the English language, that is, such loanwords in the texts written in the functional journalistic style, observing with disapproval an increasingly noticeable de-Croatianization of a part of the Internet as a component of the Croatian public space. Despite this, however, the original studied texts from the selected Croatian media websites, especially those owned by the newspapers, were used exclusively as a material for exemplifying such unnecessary borrowings, not for the purpose of describing the features of functional journalistic style, since it is believed, with detachment in relation to the presentation of a way of writing for the newspapers, that Anglicisms in the press have been significantly co-shaping our language education for a long time, precisely because of the readership rating, mass expansion, and those papers' enormous influence. Simultaneously, in this paper, the occurrences of this mixed Croato-English language and its media Newspeak are satirically called "Cronglish". In order to detect the percentage of redundant Cronglish entries in the examined texts written by the ten Croatian media that have their Web portals headquartered in Zagreb and a nationwide reach, the texts were subjected to a one-month observation (from December 1 to 31, 2023), notation, and processing of tokens using the Sketch Engine computer software. It is concluded that Cronglish represents a danger for the entirety of the Croatian language, with a possibility to lead to its incomplete connection, especially with regard to the older generations, who are less familiar with the English language, and this analysis also opposes to the notion that certain concepts are allegedly inappropriately expressible in Croatian, emphasizing a rich lexicographic thesaurus of the Croatian language and its ability to create neologisms. Therefore, the preservation of education in Croatian as a mother tongue is essential in order to maintain cultural diversity, promote educational and cognitive development, improve social cohesion, and protect past knowledge and heritage, and this is a responsibility we bear not only toward ourselves and our ancestors but also toward future generations and

global community; namely, by respecting and preserving our linguistic heritage, we pay homage to a rich fabric of human culture and guarantee that many of its subtleties are not lost due to the unifying forces of globalization.

Keywords: globalization, Anglicisms, functional journalistic style, media, Web portals, Cronglish, de-Croatianization

USPOREDNI PRISTUP NASTAVI SRODNIH JEZIKA (Na primjerima leksičkih razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika)

Artur Bagdasarov

Uvod

U proučavanju i nastavi stranih jezika treba izdvojiti opću, posebnu i specifičnu metodiku. Opća metodika istražuje opće zakonitosti poučavanja jezika izvan konkretnoga jezika. Posebna metodika proučava zakonitosti i posebnosti konkretnoga stranoga jezika u njegovu uzajamnom djelovanju s materinskim jezikom. Specifična metodika istražuje pojedine posebnosti stranoga jezika: njegova pojedina gledišta ili vrste govorne i prevoditeljske djelatnosti; porabe međujezičnih inačica ili konkretnih vrsta i podvrsta prevođenja; organizaciju jezikoslovnih kolegija. Pojedini metodičari uključuju specifičnu metodiku u posebnu metodiku, ali specifična metodika za razliku od posebne, koja proučava konkretan strani jezik, bavi se istraživanjima strukovnih (stručnih) jezičnih posebnosti i osebujnosti u svakom konkretnom jeziku. Opća, posebna i specifična metodika uzajamno su povezane: posebna metodika obogaćuje specifičnu u pojedinostima, a specifična, sa svoje strane, opću. Svaka vrsta metodike uzlazi u opću i posebnu metodologiju tijekom proučavanja stranih jezika.

Hrvatski i srpski književni (standardni)¹ jezici su srodni, ali svaki ima vlastitu standardnojezičnu normu i razvijaju se s unutarnejezične i izvanjezične strane u Hrvatskoj i Srbiji neovisno i samostalno. U Hrvatskoj za proučavanje i istraživanje postoje Društvo profesora hrvatskoga jezika, Hrvatsko filološko društvo, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Matica hrvatska, Razred za filološke znanosti pri Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti (HAZU), Odbor za normu hrvatskoga standardnog jezika pri HAZU, odsjeci ili odjeli za kroatistiku i kroatologiju na visokoškolskim ustanovama, izlazi nekoliko kroatističkih znanstvenih časopisa. Isto ili slično ima i Srbija gdje postoje Institut za srpski jezik pri Srpskoj akademiji nauka i umjetnosti (koji ima svoj Odbor za standardizaciju srpskog jezika), Matica srpska, Naučno-obrazovni kulturni centar

¹ Nadalje se u radu upotrebljava *književni jezik* istoznačno sa *standardnim*.